

Nom del castell: Torelló
Data de construcció: IX
Municipi: Sant Vicenç de Torelló
Comarca: Osona
Altitud: 784 m
Coordenades: E 2.265384 N 42.073491
(Geogràfica - ETRS89)

Com arribar-hi: des de Sant Vicenç de Torelló cal anar a la zona esportiva del carrer Rossinyol. Després girar en direcció muntanya per un carrer que discorre entre un col·legi a una banda i un camp de futbol a l'altra, deixant al final, a l'esquerra, la piscina seguint recte per una carretera sense asfaltar. Al cap de molt poc a la dreta veurem un cartell petit indicant el camí del castell (PR-C 45-1 variant – Camí del Sot Gran). Ara a peu, es passa per un extens roquerar i al final, després d'haver passat pel costat d'una estranya edificació abandonada, ja es veu al davant la pista que cal seguir divisant sempre la torre. Quan som a tocar de la torre, s'acaba la carretera. Es pot arribar fins aquí perfectament, en un vehicle tot terreny. Uns metres abans, a la dreta, s'inicia un petit corriol que se segueix en direcció esquerra i en pujada. Al cap de molt poc trobem fixada a la paret una petita escala de ferro que facilita l'accés a la planura superior on hi ha la torre. Des del lloc on hem deixat el cotxe, fins dalt de tot, sense preses: uns 45 minuts.

L'antic Castell de Torelló, era el centre jurisdiccional de tota la vall, i va donar nom a les tres principals poblacions del seu antic terme: Torelló o Sant Feliu de Torelló, Sant Pere de Torelló i Sant Vicenç de Torelló. Saderra també va pertànyer originàriament al seu terme, però se'n va separar molt aviat, al segle XI. Aquest castell, el recorda actualment una massissa torre circular que es dreça dalt d'un puig margós, al nord de la població de Sant Vicenç i dintre del seu municipi, gairebé a tocar de la ratlla fronterera amb Sant Pere de Torelló.

És ben visible des de tota la vall de Torelló i també des de la vall del Ter, que discorre pel seu costat de ponent, ja que el seu puig, de 781 metres d'altitud, és el punt més alt de la petita carenada que separa el curs inferior de la vall del Ges, de la vall del Ter. Vist des de la banda de Torelló, el puig sembla menys alt perquè li fa de teló de fons la serralada de Bellmunt, però si hom s'hi acosta,

Castell de Torelló.

s'adona de les excel·lents condicions de defensa que tenia, i que varen ser la raó principal per la qual, en èpoques molt llunyanes, es va escollir aquest lloc per a bastir-hi un castell.

Història

Segons s'esmenta en el propi castell, es documenta per primer cop l'any 881 («*castro torellonense*»).

Segles X i XI

L'any 937 s'esmenta que el comte Sunyer I de Barcelona donà uns alous que posseïa al castell de Cervelló al monestir de Ridaura. Els senyors eminents del castell eren els comtes de Barcelona. El primers feudataris foren els Besora. Ermir i Gombau apareixen com a senyors entre el 941 i el 1040. La filla hereva de Gombau es casà amb Mir Geribert d'Olèrdola, protagonista d'una revolta contra el comte de Barcelona, Ramon Berenguer I i, com a conseqüència, molts dels castells dels Besora seran adjudicats als Montcada.

Segle XII

L'any 1136 Ramon Berenguer IV encomanà el castell de Torelló al senescal Guillem de Montcada qui, el mateix dia, jurà fidelitat per aquest castell i d'altres encomanats.

Segle XIII

L'any 1291, el castell formarà part del dot de Guilleuma de Montcada que es casà amb l'Infant Pere d'Aragó, fill del rei Pere el Gran. La dama en

Torre del castell. Foto de Ricard Ballo.

conservarà el domini fins i tot després d'enviudar. Quan mori, el domini passarà al rei.

Segle XIV

L'any 1338, el rei Pere el Cerimoniós confia el castell de Torelló a Bernat de Vilademany. (Els Vilademany ja havien estat feudataris dels Montcada). El 1347 Pere el Cerimoniós, a carta de gràcia, cedeix a Pere de Vilademany el castell i les jurisdiccions, excepte el mer imperi, és a dir, pena capital i mutilacions. Pere de Vilademany pagarà 30.000 sous. La carta de gràcia reserva al venedor el dret de redimit o recuperar la cosa venuda per part del venedor i, aquest dret, el rei el cedí a Bernat III de Cabrera que l'exercí l'any 1351, comprant el castell a la vídua de Pere de Vilademany. El rei concedí al vescomte de Cabrera tota la jurisdicció, inclosa la potestat de mort i mutilació.

Segle XV

Els terratrèmols de l'any 1427 deterioraren força el castell. No obstant, en la guerra entre la Generalitat i Joan II, alguns pagesos afectes a la Generalitat se n'apoderaren i hi resistiren (1463-1465).

Segle XVI - XVIII

L'any 1554, el virrei de Catalunya, marquès de Tarifa, ordenà la demolició del castell per evitar que fos utilitzat pels bandolers. Un huracà en destruï la resta l'any 1746, quedant només la part de la torre que roman encara avui dia.

Els castlans

La castlania fou exercida per una família cognomenada Torelló, almenys des de 1131 i fins al 1280 que, per matrimoni passà Berenguer d'Orís. La família Orís n'exercí la funció fins al 1471 amb diverses complicacions, com ara que l'any 1358, el vescomte de Cabrera declara que la castlania del castell de Torelló era exercida pels Besora i pels Orís sense indicar supremacia de l'un o de l'altre. Posteriorment, no hi ha notícies d'una castlania que aviat no tindria raó de ser.

Arquitectura

El turó del castell té forma en planta d'una fulla de faig amb la punta encarada a migjorn, on hi ha l'entrada al recinte. És una bona mostra de l'evolució dels castells de la comarca. S'observen uns forats en la roca, usats segurament per a apuntalar-hi bigues de fusta, que es podrien atribuir als primers castells carolingis.

Sobre el primer nivell, al terç nord, es devia aixecar el que queda actualment del castell medieval: una torre de defensa de planta circular. Actualment té una alçada de 3,60 m a tramuntana i 4,70 al sud. El diàmetre és de 1,65 m i el gruix dels murs fa 1,60 m. En un extrem del turó, al terç meridional, es pot veure encara una cisterna excavada a la roca de 2 m de llarg per 1,5 d'ample. L'aparell del que queda de la construcció és de carreus petits rectangulars ben tallats, disposats en filades uniformes. Aprofitant la roca de la part més alta del turó i seguint la cinglera es construï una muralla que envoltava tot el conjunt. Per tant, l'esquema bàsic del castell, és a dir, una torre de defensa envoltada de muralla, és propi del segle XI.

Informació extreta de:

https://ca.wikipedia.org/wiki/Castell_de_Torelló
i de la *Catalunya Romànica, vol. III Osona II*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1986, p. 529 - 531.

Elena Fàbregas i Corts
Jordi Gironès i Vilardebò
Març de 2014